

ЎТМИШГА НАЗАР

9 ЖИЛД, 9 СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ

ТОМ 9, НОМЕР 9

LOOK TO THE PAST

VOLUME 9, ISSUE 9

ТОШКЕНТ-2026

Бош мухаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Муртазаева Рахбар Хамидовна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Бош мухаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Джураева Нилуфар Далибаевна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор, академик,
Ўзбекистон Миллий университети

Бобожонова Дилором Бобожонова
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

Юнусова Хуршида Эркиновна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Аширов Адхам Азимбаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
ЎзР. ФА. Тарих институти

Агзамова Гулчеҳра Азизовна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
ЎзР. ФА. Тарих институти

Бурдиашвили Майя
тарих фанлари доктори (DSc),
Телави давлат университети

Кожакеева Ляззат Темировна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Хотин-қизлар давлат педагогика университети

Аминова Азиза Марксовна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Навоий давлат педагогика институти

Ульжаева Шохистахон Мамажоновна
тарих фанлари доктори (DSc),
Тошкент ирригация ва кишлок хужалигини механизациялаш мухандислари институти
Миллий тадқиқот университети

Худайкулов Тулқин Дўстбоевич
Тарих фанлари доктори (DSc)
Шаҳрисабз далаат педагогика институти

Гоффоров Шокир Сафарович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор
Самарқанд давлат университети

Эргашева Юлдуз Алимовна
Тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Қариши давлат техника университети

Халикова Рахбар Эргашевна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Тошкент давлат техника университети

Ишанходжаева Замира Райимовна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Эшов Боходир Жўраевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор
Қариши давлат университети

Махкамova Надира Рахмановна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Тошкент ахборот технологиялари университети

Кебадзе Мадонна
тарих фанлари доктори (DSc),
Телави давлат университети

Абдуллаева Яхшибека Атамуратовна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Нукус давлат педагогика институти

Мустафаева Нодири Абдуллаевна
тарих фанлари доктори (DSc),
Ўзбекистон Фанлар академияси

Ерметов Аваз Абдуллаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Хайдаров Ғайратбек Мирзапўлатович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Андижон давлат университети

Рашидов Ойбек Расулович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Тошкент давлат иқтисодиёт университети

Расулов Абдуллажон Нуриддинович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор
Наманган давлат университети

Ковалев Борис Николаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор
Санкт-Петербург Тарих институти

Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Ауанасова Алима Мусировна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Қозогистон давлат тарихи институти

Бегалинова Калимаш Капсамаровна
фалсафа фанлари доктори (DSc), профессор,
Қозогистон Миллий университети

Хайдаров Муродилла Махмутаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Тожибоев Музаффар Турдибоевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
ИИВ Академияси

Алиева Лале
тарих фанлари доктори (DSc),
Озарбайжон давлат университети

Саипова Камола Давляталиевна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Исмаилова Алмаз
тарих фанлари доктори (DSc),
Догистон мустақил университети

Иноятова Диларам Маниглиевна
Тарих фанлари доктори (DSc), профессор
Ўзбекистон Миллий университети

Таниева Гулдона Мамановна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Низомий номидаги Ўзбекистон Миллий педагогика университети

Дорошенко Татьяна Ивановна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Бабаджанова Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Ширванова Тарана Амирага кызы
тарих фанлари номзоди, доцент,
Азербайджон давлат
иқтисодиёт университети

Мирзалиев Улуғбек Бегмурзаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), Гулистон
давлат педагогика институти

Нуруллаева Шоира Кушназаровна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Урганч давлат университети

Курбанов Бахтияр Журабаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Наманган давлат университети

Хакимова Шоира Сағдуллаевна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), UBS Тошкент филиали

Толибоева Нодира Одилжоновна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон
жаҳон тиллари университети
Масъул котиб

Теймураз Ахалмосулишвили
тарих фанлари номзоди, профессор,
Телави давлат университети

Джоробекова Айнура Эшимбековна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Қозоғистон дипломатия академияси

Рахмонқулова Зумрад Бойхуразовна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Исаков Бахадир Нигматуллаевич
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Холмуродов Дилшод Рашидович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), Жиззах давлат
педагогика университети

Юсупов Ахмеджон Шоназарович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доценти
Urganch davlat universiteti

Тиллахжаева Хуршида Джумаваевна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Тошкент давлат техника университети

Одилов Абдор Анварович
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Ўзбекистон Миллий университети
Масъул котиб

Исоков Бахтиёр Робиддинович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Наманган давлат университети

Тўхтабасев Аъзамжон Шарипхўжаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент,
Наманган давлат университети

Халмуратов Бахтиёр Режавалиевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент,
Наманган давлат университети

Алимардонов Отабек Қудратович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доценти
Ўзбекистон Миллий университети

Хасанова Нодира Ибрагимовна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доценти, Денов
тадбиркорлик ва педагогика институти

Турсунова Юлдуз Бобоқуловна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
ЎзР. ФА. Тарих институти

Азаматова Гулмира Байирбековна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Jizzax davlat pedagogika universiteti

Каримжонов Жасурбек Мухторжонович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Ўзбекистон Миллий университети

1. Ziyoda Abdullayeva

SHAXSNING O‘ZLIGINI ANGLASH MUAMMOSI: EKZISTENSIAL-FALSAFIY TAHLIL....5

2. Mirzoxid Askarov

O‘ZBEK MILLIY IDENTIKLIGINI TADQIQ ETISHNING ZAMONAVIY TARIXSHUNOSLIK
TENDENSIYALARI.....11

3. Nilufar Djurayeva

O‘ZBEKISTON XOTIN-QIZLAR QO‘MITASI FAOLIYATINING USTUVOR
YO‘NALISHLARI VA VAZIFALARI (1991-2020 yillar).....19

4. Nuralibek Bozarov

SURXONDARYO VILOYATIDA TURIZM SOHASINING INSTITUTIONAL VA
TASHKILIY-HUQUQIY ASOSLARI SHAKLLANISH TARIXI (1992–2000-YILLAR).....33

5. Shuhrat Djabborov

MOVAROUNNAHRDA ARAB YOZUVINING TARQALISHI VA YOZMA MADANIYAT
TARAQQIYOTIDAGI O‘RNI.....39

6. Rabiyaon Ibragimova

QUYI AMUDARYO HUDUDI DING‘ILDJA DEHQONCHILIK VOHASI AHOLISINING
UZUMCHILIGI TARIXI.....47

7. Наргиза Каримова

ИЗ ИСТОРИИ РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВА И ТОРГОВЛИ БАКАЛЕЙНЫМИ
ТОВАРАМИ В УЗБЕКИСТАНЕ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XX ВЕКА.....51

8. Ruxiddin Patxiddinov

XX ASRNING 30-YILLARIDA O‘ZBEKISTONDA SANITARIYA-EPIDEMIOLOGIYA
NAZORATI TASHKILOTLARI FAOLIYATIDAN.....57

9. Soxiba Sulaymanova

TURK XOQONLIGINING TASHKIL TOPISH TARIXIDAN.....62

10. Umidbek Tashmuradov

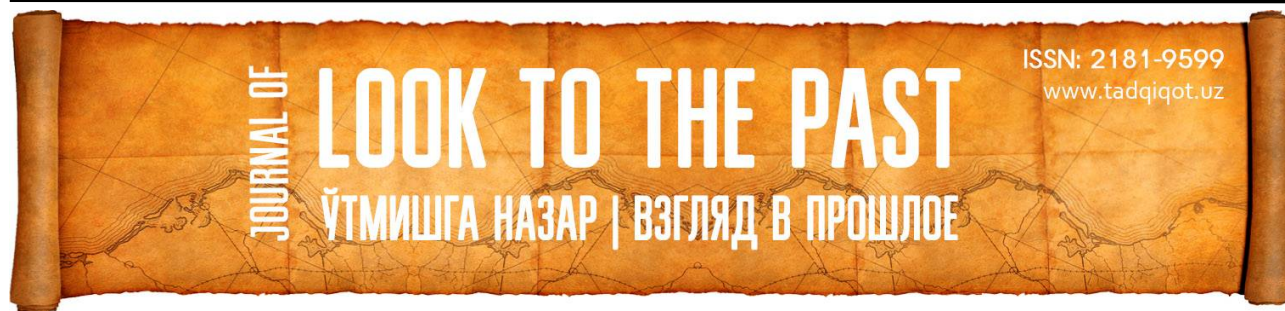
MUSTAQILLIK DAVRI SUV XO‘JALIGI, QASHQADARYO VILOYATI IRRIGATSIYA-
MELIORATSIYA TIZIMINING TARIXIY SHAKLLANISHI.....69

11. To‘lqin Xudoyqulov

BUXORO AMIRLIGI QO‘SHININING JANGOVAR TAYYORGARLIGI VA QUROLLANISH
DARAJASI: AN‘ANA VA MODERNIZATSIYA JARAYONLARI.....75

12. Хусан Хушвақтов

ТОШКЕНТ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК МАШИНАСОЗЛИК ЗАВОДИ (ТАШСЕЛЬМАШ) НИИГ
ТАШКИЛ ЭТИЛИШИ ТАРИХИ.....82

Nilufar Dalibayevna Djuraeva,
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti
O'zbekiston tarixi kafedrasini mudiri,
tarix fanlari nomzodi, professor

O'ZBEKISTON XOTIN-QIZLAR QO'MITASI FAOLIYATINING USTUVOR YO'NALISHLARI VA VAZIFALARI (1991-2020 yillar)

For citation: Nilufar D. Djuraeva. PRIORITIES AND TASKS OF THE ACTIVITY OF THE WOMEN'S COMMITTEE OF UZBEKISTAN (1991-2020). Look to the past. 2026, vol. 9, issue 9.

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.23031811>

ANNOTATSIYA

Maqolada avvalo O'zbekiston Xotin-qizlar qo'mitasining 1991-yilda mustaqillikdan so'ng jamoat tashkiloti sifatida shakllanishi, uning davlat boshqaruvi tizimidagi o'rni va qo'mita faoliyatining asosiy davrlari, 1990-yillar oxiri va 2000-yillar boshidagi institutsional mustahkamlanishi hamda keyingi islohotlar bilan bog'liq o'zgarishlar tahlil etilgan. Shuningdek, qo'mitaning ustuvor yo'nalishlari sifatida xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish, huquq va manfaatlarini himoya qilish, sog'lom turmush tarzini targ'ib etish va ma'naviy-ma'rifiy ishlarni kuchaytirish kabi yo'nalishlar tahlil qilingan. Shuningdek, mahalla, ta'lim muassasalari va boshqa jamoat tashkilotlari bilan hamkorlikda huquqiy savodxonlikni yuksaltirish, oilaviy munosabatlar madaniyatini mustahkamlash va yosh qizlarni mustaqil hayotga tayyorlash yo'nalishlariga alohida e'tibor qaratilgan. Maqolada qo'mitaning vazifalari davlat farmonlari va qarorlari, ustav hujjatlari asosida yoritilib, ayollar bandligini ta'minlash, ularning muammolarini o'rganish va yechimini izlash, iqtidorli xotin-qizlarni rag'batlantirish kabi amaliy vazifalar tahlil qilinadi. Shuningdek, qo'mita faoliyatini qo'llab-quvvatlashga doir normativ-huquqiy hujjatlar mazmun-mohiyati tahlil etilgan. Maqola 2018–2020 yillardagi islohotlar kontekstida qo'mita faoliyatining yangi bosqichga ko'tarilishi, tuzilmaning takomillashuvi va keyinchalik uni boshqa tuzilma bilan almashtirish tendensiyalari tahlil qilingan. Shu orqali 1991–2020 yillar davomida xotin-qizlar siyosatining institutsional evolyutsiyasi, yutuqlar va muammolar, shuningdek kelgusidagi rivojlanish uchun zarur bo'lgan xulosalar ilmiy nuqtai nazardan umumlashtirilgan.

Kalit so'zlar: O'zbekiston Xotin-qizlar qo'mitasi, mustaqillik, davlat boshqaruvi, islohotlar ustuvor yo'nalishlar, ayollar, ijtimoiy-siyosiy faollik, huquq va manfaatlarini himoya qilish, sog'lom turmush tarzi, ma'naviy-ma'rifiy ishlar, mahalla, ta'lim muassasalari, jamoat tashkilotlari, huquqiy savodxonlik, oilaviy munosabatlar, yangi bosqich, tendensiyalar, institutsional rivojlanish.

Джураева Нилуфар Далибаевна,
Узбекский государственный университет мировых языков
Заведующая кафедрой истории Узбекистана,
Кандидат исторических наук, профессор

**ПРИОРИТЕТЫ И ЗАДАЧИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЖЕНСКОГО КОМИТЕТА
УЗБЕКИСТАНА (1991-2020)****АННОТАЦИЯ**

В статье прежде всего анализируется формирование Комитета женщин Узбекистана как общественной организации после обретения независимости в 1991 году, его место в системе государственного управления, а также основные этапы деятельности Комитета, институциональное укрепление конца 1990-х – начала 2000-х годов и последующие изменения, связанные с проводимыми реформами. Рассматриваются приоритетные направления деятельности Комитета, к которым относятся повышение социально-политической активности женщин, защита их прав и интересов, пропаганда здорового образа жизни, а также усиление духовно-просветительской работы. Особое внимание уделяется сотрудничеству с махаллинской системой, образовательными учреждениями и другими общественными организациями в сфере повышения правовой грамотности, укрепления культуры семейных отношений и подготовки молодых девушек к самостоятельной жизни. В статье задачи Комитета рассматриваются на основе указов и постановлений, а также уставных документов, анализируются такие практические направления, как обеспечение занятости женщин, изучение их проблем и поиск путей их решения, стимулирование талантливых женщин. Кроме того, исследуется содержание нормативно-правовых актов, направленных на поддержку деятельности Комитета. Статья рассматривает деятельность Комитета в контексте реформ 2018–2020 годов, подчеркивая переход к новому этапу развития, совершенствование структуры и тенденции последующей трансформации Комитета в другие организационные формы. В результате обобщается институциональная эволюция политики в отношении женщин в 1991–2020 годах, достигнутые успехи и существующие проблемы, а также формулируются выводы, необходимые для дальнейшего развития в данной сфере с научной точки зрения.

Ключевые слова: Комитет женщин Узбекистана, независимость, государственное управление, реформы, приоритетные направления, женщины, социально-политическая активность, защита прав и интересов, здоровый образ жизни, духовно-просветительская работа, махалля, образовательные учреждения, общественные организации, правовая грамотность, семейные отношения, новый этап, тенденции, институциональное развитие.

Nilufar D. Djuraeva,

Uzbek State University of World Languages
Head of the Department of History of Uzbekistan,
Candidate of Historical Sciences, Professor

**PRIORITIES AND TASKS OF THE ACTIVITY OF THE WOMEN'S COMMITTEE
OF UZBEKISTAN (1991-2020)****ABSTRACT**

The article primarily analyzes the establishment of the Women's Committee of Uzbekistan as a public organization following the country's independence in 1991, its place within the system of public administration, as well as the main stages of the Committee's activity, including its institutional consolidation in the late 1990s and early 2000s and subsequent changes associated with ongoing reforms. It examines the Committee's priority areas of work, such as enhancing women's socio-political participation, protecting their rights and interests, promoting healthy lifestyles, and strengthening spiritual and educational initiatives. Particular attention is paid to cooperation with the mahalla system, educational institutions and other civil society organizations in increasing legal literacy, consolidating the culture of family relations, and preparing young women for independent life. The article discusses the Committee's tasks on the basis of presidential decrees, government resolutions and statutory documents, analyzing such practical dimensions as ensuring women's employment, studying their problems and seeking solutions, as well as encouraging talented women. In addition, it explores the content of normative-legal acts aimed at supporting the

Committee's activities. The article considers the Committee's work in the context of reforms implemented in 2018–2020, highlighting the transition to a new stage of development, the improvement of its organizational structure, and tendencies toward its subsequent transformation into other institutional formats. In this way, the institutional evolution of women-related policy in Uzbekistan over 1991–2020, its achievements and challenges, as well as conclusions necessary for further development in this field are summarized from a scholarly perspective.

Index Terms: Women's Committee of Uzbekistan, independence, public administration, reforms, priority areas, women, socio-political participation, protection of rights and interests, healthy lifestyle, spiritual and educational work, mahalla, educational institutions, civil society organizations, legal literacy, family relations, new stage, trends, institutional development.

Dolzarbli:

Globalashuv davrida zamonaviy jamiyatda xotin-qizlar masalasining jahon miqyosida umumijtimoiy hodisa sifatida e'tipof etilishi hamda ayollar muammosining izchillik bilan bartaraf etib borishga harakat qilinishi, ularning ijtimoiy hayotdagi keng ishtipoki xotin-qizlarning jamiyatdagi mavqeini oshipib, ularga turli xildagi keng faoliyat maydonini yapatib bepmoqda. Natijada ular iqtisodiy mustaqillikka ega bo'lgani holda, o'z iste'dod va qobiliyatlarini to'la namoyon etish imkoniyatiga ega bo'lmoqdalar. Bu jarayon deyarli barcha mamlakatlarning ayollar masalasi bo'yicha olib borayotgan siyosatini, ularga nisbatan munosabatini o'zgartirishiga olib keldi. Millat va jamiyat kelajagi ayol faoliyatining ishtipoki bilan to'liq ekanligining e'tirof etilishi, ijtimoiy hayotning barcha sohalarida ilm-fan, texnika, ishlab chiqarishda, boshqaruvda ularning faol ishtirok etishiga erishilgan taqdirdagina jamiyat o'z rivojida mukammal yo'nalishga ega bo'lishi mumkin ekanligini jahon ahli to'la anglab etdi. Shuning uchun ham, bugungi globalashuv va sivilizasiyalar to'qnashuvi davrida, hal qilinishi muhim sanalgan, shuningdek, kelgusida ayollarning ishtirokisiz taraqqiyotga erishish mumkin bo'lmagan zamonaviy jamiyatda xotin-qizlarning o'rni va rolini yanada rivojlantirish muammolari ilgari surilmoqda. Zero, Prezident Sh.Mirziyoyev qayd etganidek: "Yer yuzidagi har qaysi jamiyatning madaniy darajasi uning ayollarga nisbatan munosabati bilan belgilanadi", degan hikmatli so'zlarda albatta chuqur ma'no bor.Shu o'rinda BMT Bosh kotibi Antonio Guterrishning joriy yil 11-17 mart kunlari bo'lib o'tgan, mamlakatimiz delegatsiyasi ham qatnashgan BMT Xotin-qizlar ahvoli bo'yicha komissiyasining 63-sessiyasida aytgan bir fikrini keltirmoqchiman. "Qayerdagi siyosiy va ijtimoiy hayotda xotin-qizlar faol ishtirok etayotgan bo'lsa, o'sha joyda iqtisodiyot o'smoqda, barqarorlik mustahkamlanmoqda va fuqarolarning farovonligi yuksalmoqda", deb ta'kidladi A.Guterrish"[1].

Darhaqiqat, ijtimoiy rivojlanish va siyosiy jarayonlarni mamlakat aholisining yarmidan ko'pini tashkil etuvchi xotin-qizlar ishtirokini hisobga olmagan holda baholash mumkin emas. Aholi ijtimoiy faolligini oshirish ayniqsa, ayollar harakatida yaqqol namoyon bo'ladi. Chunki, bu ijtimoiy guruh jamiyatda bo'layotgan eng keskin voqealarga ham o'ziga xos gender xususiyatlari orqali munosabat bildiradi va o'zining fuqarolik tashabbuslarini reallikka aylantirish qobiliyatiga ega jins hisoblanadi. Ayollar harakati vakillari nafaqat o'z manfaatlarini, balki mamlakat va butun jamiyat uchun ahamiyatli bo'lgan ehtiyojmand aholi qatlamlari – bolalar va keksa-nafaqaxo'rlar pozitsiyalarini ham himoya qiladi. Zamonaviy jamiyatda rivojlangan ayollar harakati siyosiy jarayonning ajralmas qismi bo'lib, xotin-qizlarning tashkilotlarga birlashuvi ushbu ijtimoiy guruhga muhim siyosiy qarorlarning qabul qilinishida ishtirok etish imkoniyatini beradi. Xotin-qizlar harakati nafaqat ayollarning maqomi bilan bevosita bog'liq bo'lgan keng ko'lamli masalalarni, ya'ni ularning jamiyat hayotining turli sohalaridagi roli va o'rni, iqtisodiy va siyosiy manfaatlarini o'zida aks ettiradi, balki jamiyat taraqqiyoti va mamlakatda fuqarolik jamiyatini rivojlantirish istiqbollarini o'z ichiga olgan ijtimoiy umumiy qonuniyatlarni ham qamrab oladi.

Metodlar:

Maqolada **tarixiy-tahliliy usul asosida** Qo'mita faoliyatining 1991–2020 yillardagi bosqichlari, institutsional evolyutsiyasi, turli davr islohotlari o'rtasidagi ichki bog'liqlik tarixiy ketma-ketlikda tahlil qilindi. **Huquqiy-normativ tahlil orqali** Farmonlar, qarorlar, nizom va ustavlar, normativ-huquqiy hujjatlar mazmun-mohiyati, ularning qo'mita vazifalari va vakolatlarini

belgilashdagi roli tahlil etilgan. **Institutsional yondashuvga muvofiq**, Xotin-qizlar qo'mitasi ayollar siyosatini amalga oshiruvchi institut sifatida ko'rilib, uning strukturasi, vakolatlari, boshqa idoralar va mahalla tizimi bilan o'zaro aloqalari o'rganildi. **Sotsiologik-tahliliy yondashuvga binoan** ayollar bandligi, ijtimoiy-siyosiy faolligi, huquqiy savodxonligi, oilaviy munosabatlar madaniyati kabi ko'rsatkichlar orqali qo'mita faoliyatining ijtimoiy natijalari umimlashtirildi. **Qiyosiy-tahliliy usul orqali** 1990-yillar oxiri, 2000-yillar boshidagi holat bilan 2018–2020 yillardagi islohotlar bosqichi qiyoslanib, strukturaviy va funksional farqlar ko'rsatildi. **Konseptual umimlashtirish usuliga asoslangan holda**, “ustuvor yo'nalishlar”, “institutsional rivojlanish”, “yangi bosqich”, “tendensiyalar” kabi tushunchalar asosida 1991–2020 yillar davomida ayollar siyosatining umumiy konsepsiyasi va yutuq-muammolari ilmiy jihatdan umimlashtirildi.

Tadqiqot natijalari:

Mamlakatda mustaqillik yillarida davlat va jamiyat tomonidan gender tengligini ta'minlash maqsadida amalga oshirilayotgan barcha tadbirlar siyosiy va ijtimoiy sohadagi islohotlarning ajralmas qismi va ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib kelmoqda. O'zbekiston demokratik fuqarolik jamiyati tashkil topganini e'lon qilar ekan, jamiyat hayotining barcha sohalarida keng qamrovli o'zgarishlarni amalga oshirishning qonunchilik bazasini ta'minlash yo'lidan bordi. Fuqarolarning shu jumladan, ayollarning huquq va erkinliklarini ta'minlovchi yangi qonunlarning qabul qilinishi va ularning ijrosi siyosiy, iqtisodiy va sosial sohadagi islohotlar va o'zgarishlarda namoyon bo'ldi. Bu jarayonda xotin-qizlarning jamiyatdagi o'rni, ularning siyosiy hayotdagi ishtirokini ta'minlash, onalik va bolalikni ijtimoiy muhofaza qilish, oilalarni mustahkamlash, ayollarni kichik va o'rta biznesga jalb etish, xotin-qizlar orasida tadbirkorlarning yangi qatlamini shakllantirishga alohida e'tibor qaratildi. Mustaqillikning o'tgan yillari mobaynida xotin-qizlarning muammolarini hal etish va ularning ahvolini qonunchilik darajasida yaxshilash bo'yicha vazifalarni belgilash maqsadida Oliy Majlisning Mehnat, ijtimoiy masalalar va bandlik qo'mitasi, Oliy Majlisning Oila va xotin-qizlar masalalari komissiyasi, Vazirlar Mahkamasining Ijtimoiy himoya qilish masalalari bo'yicha Kotibiyati tomonidan Oila, onalik va bolalik masalalari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Xotin-qizlar qo'mitasi (1991-2020yy.), shuningdek, uning barcha viloyatlardagi bo'limlari tashkil etildi. Shu o'rinda ta'kidlash joizki, xotin-qizlarga e'tibor va g'amxo'rlik ko'rsatish O'zbekistonda olib borilayotgan davlat siyosatining uzviy qismi bo'lib, bu jarayonda xotin-qizlar qo'mitasining faoliyati muhim rol o'ynadi. Qo'mitaning asosiy maqsadi – xotin-qizlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish, ijtimoiy-siyosiy va mehnat faolligini oshirish, xotin-qizlarning ijtimoiy-iqtisodiy, maishiy ahvolini yanda yaxshilash va iste'dodini yuzaga chiqarish bo'yicha puxta va samarali faoliyatni ta'minlash, oilada ma'naviy-axloqiy muhitni shakllantirishda ayollarning rolini kuchaytirishdan iborat edi. Bu borada O'zbekiston Xotin-qizlar qo'mitasi xotin-qizlarning jamiyat va davlat boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirish, huquq va qonuniy manfaatlarini ta'minlash, ijtimoiy-iqtisodiy faolligini oshirish hamda oila institutini mustahkamlashda asosiy 2 yo'nalishdagi vazifalarga e'tibor qaratdi. Xususan;

- birinchidan, xotin-qizlarga oid davlat siyosatini to'g'ri tushungan holda, ayollar o'rtasida keng targ'ib etish;

- ikkinchidan jamiyatda mavjud bo'lgan ijtimoiy masalalarni o'rganib, ularni hal etish uchun ayollarda iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy, huquqiy, psixologik, ekologik, tibbiy, ma'naviy-axloqiy salohiyatni ijobiy shakllantirish.

Ushbu maqsad xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash, ularning bandligini ta'minlash va gender tenglikni targ'ib qilish orqali amalga oshiriladi. Qo'mita tomonidan xotin-qizlar faolligini oshirishda quyidagi masalalarga e'tibor qaratildi:

- ayollarda yetakchi – liderlik xususiyatlarini tarbiyalash;

- tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish;

- milliy qadriyatlariga nisbatan hurmatni shakllantirish orqali o'zbek ayollariga xos bo'lgan ibo-hayo, oilaga sadoqat, farzand tarbiyasidagi mas'uliyatlilik kabi fazilatlarni tarbiyalash, diniy aqidaparastlik va vayronkor g'oyalarga qarshi mafkuraviy immunitetni shakllantirish;

- ayollarda davlat dasturlari, Prezident farmoni va qarorlariga hurmat bilan qarash, ularni ongli ravishda amalga oshirishda faolligini ta'minlash;

ayollarning jamiyatdagi mavqeini yuksaltirishda ularning turli davlat va nodavlat tashkilotlarda faoliyat olib borishiga ko'maklashish;

O'zbekiston ayollarining umuminsoniy rivojlanishida ishtirokini ta'minlash shular jumlasiga kiradi.

Shu o'rinda qayd etish lozimki, Xotin-qizlar qo'mitasi ba uning hududiy bo'linmalari o'z zimmasidagi vazifalarini jamiyatda mavjud bo'lgan fuqarolik institutlari bilan ijtimoiy hamkorlikda amaliyotga tatbiq etib bordi. Bu borada qo'mita O'zbekiston kasaba uyushmalari, siyosiy partiyalarning "Ayollar qanoti" guruhlarini, davlat va nodavlat OAVlar, "Kamolot YoIH", "Mahalla", "Nuroniyalar" jamoat fondi, "Sog'lom avlod", "Qizil yarim oy" jamg'armalari, oliy ta'lim muassasalari, tibbiyot va ichki ishlar vazirligi xodimlari bilan hamkorlik qildilar. Ushbu hamkorlik xotin-qizlar qo'mitalari (respublika, viloyat, shahar va tumanlarda) qoshida tashkil topgan turli jamoatchilik uyushmalari orqali amalga oshirildi. Masalan, O'zbekiston xotin-qizlar qo'mitasi bilan birgalikda "Ayol va sport komissiyasi", "Ayollar va ularning oilalarini himoya qilish" markazlari, o'quv markazlari, "Faxriy ayollar" uyushmasi, "Iqtidorli qizlar" tashkiloti, O'zbekiston Respublikasi xotin-qizlarining "Olima" uyushmasi, "Oila" ilmiy-amaliy markazi, "Tadbirkor ayollar" uyushmasi, O'zbekiston ishbilarmon ayollar uyushmasi kabilar bilan birgalikda xotin-qizlarga oid davlat siyosati doirasida faoliyat yuritib keldi[2]. Barcha uyushmalar tomonidan o'z yo'nalishlari bo'yicha bir-biri bilan hamda boshqa nodavlat-notijorat tashkilotlari bilan birgalikda ayollar orasida mafkuraviy ishlar olib borildi.

Respublika xotin-qizlari o'rtasida mavjud ijtimoiy hayot va ma'naviy muhit bilan bog'liq muammolar echimini topish va hal etish maqsadida viloyat, shahar va tumanlar Xotin-qizlar qo'mitalari tomonidan quyidagi ustuvor yo'nalishlar bo'yicha ishlar olib borildi:

- oilaviy ajrimlarning oldini olish, yosh oilalarni qo'llab-quvvatlash;
- oilalarni ijtimoiy himoyalash, ehtiyojmand oilalar bilan ishlash;
- xotin-qizlar sportini rivojlantirish, sog'lom turmush tarzini targ'ib etish;
- xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish, nodavlat notijorat tashkilotlar bilan hamkorlik qilish;

- mahallalarda ma'naviy muhitni sog'lomlashtirish, hamkorlik faoliyati, jamoat nazorati, ayollarni turli oqimlardan asrash, diniy ekstremizmning oldini olish;

- xotin-qizlar qo'mitalarining boshlang'ich tashkilotlari faoliyatini kuchaytirish;
- xotin-qizlarni ish bilan ta'minlash, kreditlar ajratish, mehnat huquqlarini himoyalash, kasanachilikni rivojlantirish;

- erta nikohlarning oldini olish, 12 yillik majburiy ta'lim, o'quvchilar davomatining muntazam nazoratini ta'minlash;

- to'y-hasham va boshqa marosimlarni ixchamlashtirish, milliy qadriyatlarni targ'ib etish;
- reproduktiv salomatlik, onalik va bolalikni ijtimoiy muhofaza qilish;
- oilaviy biznesni rivojlantirish, migratsiyaning oldini olish kabilar shular jumlasiga kiradi[3].

Ushbu ustuvor yo'nalishlarda belgilangan vazifalarning bajarilishi qator ijtimoiy masalalarning echimini ta'minlashga xizmat qildi. Respublika va hududiy xotin-qizlar qo'mitalari bu jarayonda turli davlat va nodavlat tashkilotlar, OAV, ta'lim, tibbiyot, ichki ishlar xodimlari bilan hamkorlikda faoliyat olib bordi.

Qo'mitaning faoliyatini takomillashtirish maqsadida ko'plab Prezident Farmonlari[4] va "O'zbekiston Respublikasida xotin-qizlar masalalari bo'yicha konsepsiya" ishlab chiqildi[5]. Xususan, 1995-yil 2-martdagi "Davlat va ijtimoiy qurilishida xotin-qizlarning rolini oshirish choratadbirlari to'g'risida"gi PF-VII-1084-sonli Prezident Farmoni tarixiy ahamiyatga ega bo'lib, xotin-qizlar hayotida muhim ijobiy o'zgarishlarga sabab bo'ldi[6]. Mazkur Farmonda belgilangan vazifalarning ijrosini ta'minlash maqsadida Vazirlar Mahkamasining 1995-yil 14-martdagi "Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, respublika viloyatlari, shaharlari va tumanlari hokimliklari apparatida ayollar masalalari bo'yicha ishchi organlar tuzilmasi to'g'risida" gi 86-son qarori[7] asosan, xotin-qizlarni ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy rivojlantirishga doir muammolarni hal etishga keng jalb etish, davlat va jamiyat boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirish, oila, onalar va

bolalarni ijtimoiy himoya qilishni kuchaytirish, shuningdek vazirliklar, idoralar, hududiy boshqaruv organlari va jamoat tashkilotlari faoliyatini muvofiqlashtirish bo'yicha yangi lavozim – O'zbekiston Respublikasi Bosh vazirining o'rinbosari – Xotin-qizlar qo'mitasi raisi etib belgilandi. Qo'mita zimmasiga xotin-qizlarning jamiyat hayotidagi rolini yanada oshirish vazifalarini muvofiqlashtirish vazifasi yuklatilib, barcha viloyat, shahar, tuman hokimliklarida xotin-qizlar masalalari bo'yicha qo'mita raislari hokim o'rinbosarlari etib tayinlandi[8]. Mazkur farmonga muvofiq, ayollarga muhim imtiyozlar berilishi bilan birga ayollar muammolari bilan shug'ullanish uchun keng sharoitlar yaratildi. Q'mitaning yuqori darajadagi vakolati ayollar masalalariga davlat darajasida e'tibor qaratilishini ko'rsatdi.

Aynan, O'zbekiston Xotin-qizlar qo'mitasi faoliyatining **2 - bosqichi** 1995-2004-yillar bilan belgilangan. Joylarda esa qo'mitaning hududiy bo'limlari raislari hokimlarga o'rinbosar bo'lgan[9].

Shu o'rinda ta'kidlash joizki, sobiq ittifoq davrida xotin-qizlar qo'mitalari asosan tor oilaviy-maishiy yoki ayollar mehnat faoliyati bilan bog'liq muammolar yechimi doirasida faoliyat olib borishgan bo'lsa, o'tish davrining o'ziga xos qiyinchiliklari xotin-qizlar muammolariga mutasaddi bo'lgan tashkilotlar zimmasiga biq qator psixologik va iqtisodiy tanglik bilan aloqador bo'lgan muammolar yechimi bilan bog'liq vazifalarni yukladi. Jumladan, onalar va bolalar o'limi holatlarining keskin oshishi, ayollar salomatligining yomonlashuvi, turli yuqumli kasalliklarning keng tarqalishi, ayollar jinoyatchiligi, giyohvandlik, fohishabozlik, o'z joniga qasd qilish, voyaga yetmaganlarning turmushga uzatilishi, ko'pxotinlilik hollarining kuchayishi, ayollar ishsizligi va moddiy ahvolining pasayishi, oilaviy ajrimlarning ortishi, ayollarning farzandlari bilan uysiz qolishi, xotin-qizlar o'rtasida diniy fanatizmning ortishi kabi o'nlab o'z yechimini tezkorlik bilan talab etayotgan masalalar dolzarb bo'lib turardi.

Bu borada respublika Xotin-qizlar qo'mitasi tomonidan hududlarda oila, onalik va bolalikni ijtimoiy muhofazasini ta'minlash bo'yicha ham qator chora-tadbirlar amalga oshirilgan. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining oila, onalik va bolalikni ijtimoiy muhofaza qilish majmuining 1997-yil 6-iyul yig'ilishida Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimliklarining Oila, onalik va bolalikni ijtimoiy muhofaza qilish kotibiyatlari hamda mutasaddi davlat va jamoat tashkilotlari tomonidan Vazirlar Mahkamasining 1997-yil 19-fevraldagi 91-son qarori bilan tasdiqlangan "Inson manfaatlarini ta'minlash borasida 1997-yilda amalga oshiriladigan chora-tadbirlar dasturi"da onalik va bolalikni ijtimoiy muhofaza qilish borasida quyidagi amalga oshirilgan tadbirlar muhokama etilgan:

Toshkent viloyati xotin-qizlar qo'mitasi tomonidan 362 nafar xotin-qizlar milliy kasblarga o'qitilgan. Andijin viloyati xotin-qizlarini ish bilan ta'minlash maqsadida 164 ta kichik korxona ishga tushirilgan. Shu davr mobaynida ish so'rab murojaat qilgan 6301 ayolning 5013 nafari ishga joylashtirilib, 466 nafariga kasb-hunar o'rgatilgan. Xorazm viloyatida "Bandlik" dasturi bo'yicha mehnat yarmarkalari o'tkazilib, 2270 nafar xotin-qizlar ish bn ta'minlandi, 364 nafari esa zamonaviy kasblarga o'qitilgan. Samarqand viloyatida 23 ta bo'sh ish o'rinlari yarmarkasi o'tkazilib, 500 ga yaqin xotin-qizlarga kasblar bo'yicha hunar o'rgatilgan. Xotin-qizlar qo'mitasi tashabbusi bilan 1800 ga yaqin ayollar doimiy va mavsumiy ish bilan ta'minlangan. Sirdaryo viloyatida ish qidirib murojaat qilgan 2557 nafar ayollarning 972 nafari ishga joylashtirilgan. Ayollar uchun maxsus ish o'rinlari tashkil etilib, 622 nafar ayol kvota bo'yicha ishga joylashtirilgan. 152 nafari yangi kasblarga o'qitilgan. Qashqadaryo viloyatida zamonaviy kasbga o'qitish uchun qo'mita tomonidan 15 nafar xotin-qizlar Samarqand viloyatiga BMT bilan hamkorlikda ochilgan "o'quv markazi"ga o'qishga yuborilgan[10].

90-yillardayoq, Surxondaryo viloyati xotin-qizlar qo'mitasining matbuotdagi nazorat organi "Nazokat" gazetasi tashkil etilib, obuna o'n ming nuxsaga yetkazilgan. "Nazokat" gazetasining barcha sonlarida xotin-qizlar va ularning ilm-fan, qishloq xo'jaligi, ta'lim tizimi, tibbiyot va boshqa sohalaridagi faoliyati, shu jumladan, "Surxondaryo viloyati xotin-qizlar" qo'mitasining amalga oshirayotgan chora-tadbirlari muntazam yoritib borilgan. Ikkinchidan, yoshlarni va yosh ayollarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash maqsadida viloyatdan yetishib chiqqan taniqli shoira Ra'no Uzoqova mukofoti ta'sis etilgan. Viloyat xotin-qizlar qo'mitasi Nizomi me'yoriy hujjatlar asosida tayyorlangan. Uchinchidan, kam ta'minlangan, ko'p bolali oilalarni, nogiron va kasalmand ayollarni

qo'llab-quvvatlash maqsadida "Onalar va bolalar uyi" tashkil etilib, viloyatning tajribali tibbiyot xodimlari jalb etilgan holda ularni tibbiy ko'rikdan o'tkazish ishlari yo'lga qo'yilgan. Qo'mita faoliyatini to'g'ri tashkil etish hamda viloyat xotin-qizlarining mavjud muammolarini o'rganish va ularni hal qilishda "Surxondaryo viloyati xotin-qizlar qo'mitasi" ning birinchi raisi bo'lgan Bo'ritosh Aminovning xizmatlari katta bo'lgan. Respublika xotin-qizlar qo'mitasi mamlakatda mavjud barcha davlat va nodavlat tashkilotlari bilan hamkorlikda yuqorida sanab o'tilgan yo'nalishlar bo'yicha faol ish olib borgan[11].

1995-yil 10-avgust kuni Toshkent shahar xotin-qizlar qo'mitasining rayosat yig'ilishida qo'mitaning rayosat a'zolari orasida ishlar taqsimoti, uyushmalar va ularning tarkibi tasdiqlandi. Barcha tumanlardagi mahalla xotin-qizlar kengashlari raislari uchun har oy o'quv-seminarlari tashkil etildi. Shahar xotin-qizlari haqida ma'lumot yig'ilib, shu asosida kartoteka tuzildi. Shaharda 1147,505 nafar istiqomat qilib, shundan, 203,009 nafari farzand tarbiyasi bilan band bo'lgan. 144,208 nafari esa ko'p bolali oila, 121,947 nafari esa kam ta'minlangan oila hisoblangan. Toshkent shahrida 751 ta firma, kichik va qo'shma korxonalar tadbirkor ayollar tomonidan boshqarilgan. Qo'mita Respublika "Ishbilarmon ayol" Assosiatitsiyasi bilan sohani yanada rivojlantirish bo'yicha hamkorlikda tadbirlar tashkil etgan. Xususan, shahar va tuman xotin-qizlar qo'mitasi qoshida tadbirkor-ayollar uyushmasi tashkil etilgan bo'lib, ular kichik korxonalarning rahbari bo'lgan xotin-qizlarga ish tajribalarini keng yoyishga yordam bergan. Masalan, Chilonzor tumanida xotin-qizlar qo'mitasi yordamida 3 nafar logoped, 1 nafar shifokordan iborat tarkibda logopedik markaz tashkil etilgan. Markazning moddiy asosi AQSH tomonidan ajratilgan beg'araz grant mablag'laridan iborat bo'lgan. A.Ikromov tumanidagi A.Ikromov, Sharq yulduzi, Shirin mahallalari xotin-qizlari kengashi tashabbusi bilan bevosita mahallalarning o'zida kichik korxonalar faoliyati yo'lga qo'yilgan. "Chevar" hissadorlik jamiyatida Xitoy Xalq Respublikasi bilan hamkorlikda qo'shma korxona tashkil etilgan, xotin-qizlar uchun 300 ta ish o'rni yaratilgan. 1995-yil davomida ro'yxatga olingan 5672 nafar ayoldan 3413 nafari tasi ishga joylashtirilgan. Qolgan ayollarga ishsizlik maqomi berilib, keyinchalik ularning 50% qoniqtiriladigan ishlarga joylashtirilgan. 1995-yil 10-noyabrda Oloy bozorining markaziy pavilonida ayollar uchun "Bo'sh o'rinlar" yarmarkasi tashkil etilib, unda ishtirok etgan yuzlab ayollarga yangi kasblarga o'rgatish, ijtimoiy-huquqiy masalalar bo'yicha malakali mutaxassislar tomonidan maslahatlar berilgan. Yunusobod tumanida o'tkazilgan yarmarkada 94ta korxona, tashkilot va muassasa ishtirok etgan bo'lsa, jami 1017 nafar ayollarga maslahatlar berilgan, 165 nafar ayol yo'llanma bilan ishga yuborilgan. Shahar bo'yicha kam ta'minlangan oilalar 121,947 tani tash etib, ularga amaliy yordam ko'rsatilgan. Toshkent shahar xotin-qizlar qo'mitasi tashabbusi va hokimning farmoyishiga asosan ruhiy-asab bolalar shifoxonasiga 200 ming so'm ajratilgan. Mustaqillikning 4 yilligiga bag'ishlangan tadbirlar o'tkazilib, qahramon onalar va kam ta'minlangan oilalarga sovg'alar ulashilgan. Mirzo Ulug'bek tumani xotin-qizlar qo'mitasi 100 nafar ayolga davlat omonat daftarchasi va qimmatbaho sovg'alar taqdim etgan. Baxt uyining ochilishi munosabati bilan 2 juft kam ta'minlangan yosh kelin-kuyovlarning to'ylari, keksalarning oltin va olmos to'ylari, 2 nafar boquvchisi yo'q bolaga sunnat to'ylari o'tkazilgan. Tumandagi iqtidorli bolalarga omonat daftarchasi ochilgan. Qo'mita ish faoliyatida yoshlar bilan ishlash masalasiga ham katta e'tibor qaratilib, Mirobod tumanidagi 6 ta oliy va 5 ta o'rta-maxsus o'quv yurtlari xotin-qizlar kengashining ishi o'rganilgan[12]. 1995-yilda Toshkent shahrining barcha tumanlaridagi muassasalar, korxona va tashkilotlarda jami 498 ta xotin-qizlar kengashlari faoliyati tashkil etilgan[13]. Shuningdek, 1996 – 2008-yillar mobaynida 81 nafar xalq xo'jaligining turli tarmoqlarida faoliyat yuritayotgan ayol rahbarlar xotin-qizlar qo'mitasi tavsiyasiga ko'ra o'qitildi[14].

1995-yil 20-dekabr kuni Toshkent shahar xotin-qizlar qo'mitasi Rayosati majlisining 3-sonli bayonida Toshkent shahrida xotin-qizlar qo'mitasi tomonidan 1995-yilda amalga oshirilgan ishlar muhokama etilgan. Xususan, Toshkent shahar hokimining 1995-yil 22-martdagi 78-sonli qaroriga[15] muvofiq, xotin-qizlar ishlari bo'yicha ishchi organlarining tizimi, sho'ba mudiri, yetakchi mutaxassis, inspektor va tuman hokimlarining tarkibida bosh mutaxassis lavozimlari joriy etildi. Toshkent shahar xotin-qizlar qo'mitasining 1991-yil iyul oyidagi tashkiliy plenumida qo'mitaning boshqaruv va rayosat a'zolari saylandi va qo'mitaning dasturi tasdiqlandi. Joylarda

jami 1327 ta xotin-qizlar kengashlari tashkil etilgan, shundan 487 tasi mahallalarda faoliyat yuritgan. Toshkent shahar hokimi muovini, Xotin-qizlar qo'mitasi raisi F.Abdurahimova tomonidan O'zbekiston Respublikasi Bosh Vazirining o'rinbosari D.G'ulomovaga murojaat qilinib, 1995 yil 2 mart farmonidan so'ng ayniqsa, mahalla kengashlarining ishlari yanada jonlangani, ular turar-joylarda ma'naviyat va ma'rifatni, yangicha urf-odatlarini, ijtimoiy-iqtisodiy va huquqiy masalalarni yanada kengroq tushuntirishga, xotin-qizlar o'rtasida jinoyatchilikni oldini olishga, oilalardagi ajrimlarni kamaytirish ishlariga alohida e'tibor qaratayotgani ta'kidlangan. Ayniqsa, yoshlar va o'smirlar o'rtasida olib borilayotgan tarbiyaviy ishlar yaxshi natija berayotgani Toshkent shahrida voyaga yetmaganlar tomonidan 1994-yilda 877 ta jinoyat sodir etilgan bo'lsa, 1995 yilda bu ko'rsatkich 728 tani tash etgani yoki 17%ga kamaygani buning yorqin ifodasi ekanligi qayd etilgan. Mahallalarda jamoatchilik asosida ishlayotgan 500 ga yaqin xotin-qizlar kengashlari raislarini moddiy qo'llab-quvvatlash zarurligi, ularni transport oylik chiptalari bn ta'minlash yoki eng kam ish haqi miqdorida maosh tayinlash masalasini ko'rib chiqib, ijobiy hal qilishda amaliy yordam berish so'ralgan[16].

2000-yillarning boshlarida xotin-qizlar qo'mitalari, jamoat tashkilotlari va davlat tuzilmalari faoliyatida oila, jamiyat hayoti va davlat qurilishida xotin-qizlarning iqtisodiy va ijtimoiy-siyosiy manfaatlarini himoya qilish, ularning jamiyatdagi mavqeini yuksaltirish borasida jiddiy kamchiliklar va foydalanilmayotgan imkoniyatlar mavjudligi, xotin-qizlar qo'mitalaridagi turli rahbarlik lavozimlariga saylangan faollarning aksariyati o'zlarining boshlang'ich xotin-qizlar guruhlaridan uzilib qolganligi va jamoatchilik vakillari emas, balki davlat xizmatchilari tomonidan idrok etilayotgani natijasida ayollarning real ahvoli, ularning dolzarb muammolari va haqiqiy manfaatleri e'tibordan chetda qoldi. Ayollarning, ayniqsa, qishloq joylarda yashovchi ayollarning ma'lum bir qismi o'z holiga tashlab qo'yilgani turli salbiy holatlarning yuzaga kelishiga sabab bo'lib, yechimini kutayotgan muammoga aylandi. Xususan, 2004 yil 28 mart kuni Buxoro viloyatining Romitan tumanidagi Qahramon qishlog'ida mahalliy uy-joy mulkdorlari uyida portlash sodir etilgan. Portlash natijasida 9 kishi (ular orasida ayollar ham bo'lgan) halok bo'lan. 2004 yilning 29-30 mart va 1 aprel kunlari mamlakat miqyosida sodir etilgan mudhish terrorchilik harakatlari oqibatida 9 nafar ichki ishlar xodimi va 5 nafar fuqaro halok bo'ldi. Romitan tumanida terrorchilar ko'plab portlatish vositalarini tayyorlab, odamlar gavjum joylarda qo'poruvchilik uyushtirmoqchi bo'lgan. Agar ularning mash'um niyati amalga oshganida, yana qancha-qancha begunoh insonlar halok bo'lishi mumkin edi[17]. Mana shunday ijtimoiy-ma'naviy muhitni beqarorlashtirish harakatlarining qurbonlari orasida ayollarning ham kuzatilishi xotin-qizlar faolligini oshirish – davr talabi ekanligini ko'rsatdi. Shuning uchun ham, bunday holatlarning oldini olish maqsadida 2004 yil 25 mayda O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidentining "O'zbekiston Xotin-qizlar qo'mitasi faoliyatini qo'llab-quvvatlash borasidagi qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmoni[18] e'lon qilindi va 2004 yilning 29 iyunida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "O'zbekiston Xotin-qizlar qo'mitasi faoliyatini qo'llab-quvvatlash borasidagi qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarorida ularning ijrosini ta'minlash bo'yicha tegishli chora-tadbirlar dasturi qabul qilindi. Shu bilan birga, mazkur yo'nalishda qator me'yoriyhuquqiy hujjatlar qabul qilindi. Yuqoridagi barcha hujjatlarda xotin-qizlarning jamiyat hayotida faol ishtirok etishi uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratish bo'yicha keng ko'lamli chora-tadbirlarni amalga oshirish zarurligi ta'kidlandi.

Aynan, respublika xotin-qizlar qo'mitasi faoliyatining **3- bosqichda** 2004-yil 25-maydagi "O'zbekiston xotin-qizlar qo'mitasi faoliyatini qo'llab-quvvatlash borasidagi qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi №3434-sonli Prezident Farmonida Xotin-qizlar qo'mitasining ishchi apparati tuzilmasi xarajatlari byudjet hisobidan ta'minlanishi belgilanadi[19]. Bu esa tashkilot faoliyatini barqarorlashtirishga yordam berdi.

2004-yil 21-iyun kuni Oqsaroyda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2004-yil 25-maydagi "O'zbekiston Xotin-qizlar qo'mitasi faoliyatini qo'llab-quvvatlash borasidagi qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmonida belgilab berilgan vazifalar muhokamasiga bag'ishlangan majlisda avvalo, ana shu farmon nima uchun qabul qilingani, uning bosh maqsadi nimaga qaratilgani va ushbu hujjatda belgilab berilgan asosiy vazifalarni bajarishda nimalarga e'tibor

qaratish kerakligi haqida Birinchi Prezident I.Karimov o'zining fikr-mulohazalarini bildirdi. Va Xotin-qizlar qo'mitasi nima uchun tashkil qilingan, u nima uchun kerak, degan muhim bir savolni o'rtaga tashladi. "Bu savol qanday g'alati tuyulmasin, uning zamirida juda katta ma'no bor. Shu nuqtai nazardan qaraganda, Xotin-qizlar qo'mitasi o'zida avvalo jamoatchilik tashabbusini mujassam etadigan tuzilma", deb ta'kidladi. Mazkur qo'mitani xotin-qizlarning jamoatchilik asosida tuziladigan boshlang'ich tashkilotlari orqali ayollarning o'z haq-huquqlarini va turli manfaatlarini himoya qilish, ularning o'ziga xos muammolarini yechishga qaratilgan tabiiy intilishlarini ifoda etishi va fuqarolik jamiyatining tom ma'nodagi uzviy bir qismiga aylantirish lozimligi alohida qayd etildi. Va quyidagi muammoviy masalalarga e'tibor qaratildi:

- Xotin – qizlar qo'mitasi ayollarning haqiqiy ahvolidan xabardor emasligi va ularning manfaatlarini to'la himoya qilmasligi;

- qo'mitalarda ishlayotgan ko'pchilik rahbarlar o'zlarini ayollar jamoatchiligining vakili emas, balki xotin-qizlarni boshqarish uchun qo'yilgan davlat xodimlari, deb his qilishi, o'zini asosan davlat boshqaruvchisi, davlat nazoratchisi deb ko'rsatishi;

- xotin-qizlar orasida faoliyat olib borishda qurultoylar, xotin-qizlar qo'mitalarining konferensiyalarini o'tkazish kabi ish yuritishning demokratik shakllari deyarli ishlamayotgani, ularning amaliy samarasi sezilmayotgani;

- xotin-qizlarning jamoatchilik tashkilotlari oldida muntazam hisobot berib turishini ta'minlaydigan tizim joriy etilishi lozimligi;

- Xotin-qizlar qo'mitalarining axborot va matbuot xizmatlari bilan aloqalari ham talab darajasida emasligi hamda NNTlar bilan hamkorlikning sustligi;

- xotin-qizlarning avvalo qishloqlarda e'tibordan chetda qolganligi, o'z holiga tashlab qo'yilgan ayollar borligi va ularga o'ziga xos ta'sir ko'rsatishga urinishlarga yo'l qo'maslik,

- hokimliklar, mahalla va xotin-qizlar qo'mitalari, diniy tashkilotlar ular bilan hamkorlikda ish olib borish maqsadga muvofiqligi;

- milliy-diniy qadriyatlarga zid bo'lgan nosog'lom qarashlarga, jangarilik, mutaassiblik kayfiyatlarining tarqalishiga mutlaqo yo'l qo'yib bo'lmasligi;

- ayollarning ijtimoiy bandligini ta'minlash zarurligi;

- xotin-qizlarning sosial va ijtimoiy faolligini oshirish maqsadida ularning saylanadigan, vakillik va boshqa davlat hokimiyat idoralaridagi keng ishtirokini ta'minlash;

- faol va tashabbuskor xotin-qizlarning hokimiyat vakillik idoralariga saylanishi va ularda ishtirok etishi uchun yanada ko'proq imkoniyatlar yaratish, ularga keng yo'l ochib berish kerakligi;

- nodavlat jamoat tashkilotlarini rivojlantirish, ularning maqomi va imkoniyatlarini mustahkamlash;

- xotin-qizlarning ta'lim va malaka darajasini oshirish;

- xotin-qizlar qo'mitalari, ayollar tashkilotlarining xalqaro xotin-qizlar harakatida, gumanitar, ta'lim va boshqa sohalarida faoliyat olib boradigan tashkilotlar ishida faol ishtirokini ta'minlash shular jumlasidandir[20].

Yuqorida qayd etilgan muammolarni hai etishda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2004-yil 29-iyundagi "O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2004-yil 25-maydagi "O'zbekiston xotin-qizlar qo'mitasi faoliyatini qo'llab-quvvatlash borasidagi qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" PF-3434-sonli Farmoni ijrosini ta'minlash chora-tadbirlari dasturi to'g'risida"gi 299-son qaroriga muvofiq, qabul qilingan quyidagi chora-tadbirlar muhim ahamiyat kasb etdi:

- mahallalar va qishloq aholi punktlaridagi xotin-qizlar o'rtasida ularni axborot bilan ta'minlash, zamonaviy hayot taqozo etayotgan mutaxassisliklarga o'qitish ishlarini tubdan yaxshilash;

- xotin-qizlarga diniy bilimlar va milliy-diniy an'analar asoslarini egallashda yordam ko'rsatish, xotin-qizlarni diniy bag'rikenglik, barcha boshqa diniy konfessiyalarga hurmat bilan munosabatda bo'lish ruhida tarbiyalash, jamiyatda dunyoviy va diniy qarashlar qarama-qarshiligiga yo'l qo'ymaslik;

- diniy ekstremizm va aqidaparastlikning mamlakatimizdagi osoyishta hayot va ijtimoiy-siyosiy barqarorlikni buzishga qaratilgan, g'ayriinsoniy, zararli g'oyalarining jamiyatda tarqalishiga qarshi kurashish[21].

Milliy tiklanish jarayonida islom diniga yaratilgan imkoniyatlardan g'arazli maqsadlar va qabih niyatda foydalanish oqibatida diniy ekstremistik guruhlariga kirib qolgan ayollar soni ko'payib, 2009-yilda respublika ichki ishlar idoralarida diniy-ekstremistik oqim toifasida hisobda turgan ayollar 1712 nafar, 2010-yilda esa 1794 nafarni tashkil etgan[22]. Ana shunday keskin jarayonlar holatida vaziyatga qat'iy ravishda davlatning aralashuvigina demokratik tamoyillarga moyillikni qayta tiklash imkonini berdi. Ko'rilgan choralar natijasida 2011-yilda diniy ekstremistik oqim toifasida hisobda turgan ayollar soni respublika bo'yicha 1207 nafar bo'lgan bo'lsa, 2012-yilning 9 oyi davomida 1292 nafardan iborat bo'lgan[23].

Umuman olganda, fuqarolik jamiyati asoslari qurilayotgan davrda xotin-qizlar manfaatlarining qonunchilik asosida ta'minlanish borasida olib borilgan barcha harakatlar amalga oshirilayotgan islohotlarning tarkibiy yo'nalishlaridan biri bo'ldi. Shu o'rinda ta'kidlash kerakki, O'zbekiston taraqqiyotining yangi pog'onasida jamiyat hayotining ijtimoiy - iqtisodiy va madaniy-ma'rifiy sohalarida keng qamrovli islohotlar amalga oshirilib, bu jarayonda sifat o'zgarishlari va tub muammolarni hal etishda ayollarning faolligi yildan-yilga ortib bormoqda.

Prezident Sh.Mirziyoyev ta'kidlaganidek: "Milliy siyosatimiz markazida turadigan eng ezgu maqsad – oilalar mustahkamligini, ayollarimizning huquqiy himoyasi va osoyishta hayotini ta'minlashdan iborat. Gender tenglikka erishish borasida ham tizimli ishlarni olib bormoqdamiz. Jumladan, o'tgan yili oliygohlarga qabul qilingan talabalarning 49 foizini qizlar tashkil etdi. Xotin-qizlarning davlat boshqaruvidagi ulushi esa birinchi marta 35 foizga yetdi"[24]. Ma'lumki, bu ko'rsatkich 2017-yilda 27 foizni tashkil etgan edi[25]. Shu bilan birga, respublika aholisining teng yarmini tashkil etgan, faol ijtimoiy kuch hisoblangan ayollar jamiyat hayotining barcha sohalarida shijoat bilan faoliyat yuritishmoqda.

Shu o'rinda qayd etish joizki, **4 - bosqichda** Prezidentning 2018-yil 2-fevraldagi PF-5325-son Farmoniga asosan Xotin-qizlar qo'mitasi faoliyati yangi bosqichga ko'tarildi. Tuzilmaviy jihatdan yanada mustahkamlandi. 2017-2019 yil iyun oyiga qadar Tanzila Norboeva, 2019-yil iyundan 2020-yil fevral oyigacha Elmira Bositxonova tizimga rahbarlik qildi[26]. O'zbekiston xotin-qizlar qo'mitasining 207 ta bo'lim va bo'linmalari, 41 mingdan ortiq boshlang'ich tashkilotlari faoliyat yuritdi[27].

Mazkur bosqichda xotin-qizlar huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlari himoya qilinishini ta'minlashning institutsional asoslari yanada mustahkamlandi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasining Gender tenglikni ta'minlash masalalari bo'yicha komissiyasi, Oliy Majlis Senatida alohida Xotin-qizlar va gender tenglik masalalari qo'mitasi tashkil etildi. "Xotin-qizlarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi qonunga asosan, "Tazyiq va zo'ravonlikdan jabrlangan xotin-qizlarga himoya orderini berish, ijrosini ta'minlash va monitoring olib borish to'g'risida"gi nizom tasdiqlandi. Mazkur nizomga ko'ra, himoya orderi muvofiq seriya va raqamga ega bo'lgan, qat'iy hisobi yuritiladigan, faqatgina tazyiq va zo'ravonlik sodir etgan yoki sodir etishga moyil bo'lgan shaxslarga nisbatan belgilangan cheklovlarni qayd etish bo'yicha hujjat hisoblanadi"[28]. Bu kabi chora-tadbirlar gender tenglik, xotin-qizlarning huquq va manfaatlarini ta'minlash, ehtiyojmand xotin-qizlarga ijtimoiy-huquqiy, tibbiy, psixologik va moddiy yordam ko'rsatish ayollarga nisbatan davlat siyosatining muhim yo'nalishlarini o'zida ifoda etadi.

2020-yil 18-fevraldagi "Jamiyatda ijtimoiy-ma'naviy muhitni sog'lomlashtirish, mahalla institutini yanada qo'llab-quvvatlash hamda oila va xotin-qizlar bilan ishlash tizimini yangi darajaga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5938-sonli Prezident Farmonlarining qabul qilinishi bu boradagi ishlarning mantiqiy davomi bo'ldi[29]. **5 - bosqich** – 2020-yilda Xotin-qizlar qo'mitasi tugatilib, ushbu Farmon uning vazifalari Mahalla va oilani qo'llab-quvvatlash vazirligi tarkibiga o'tkazildi, bu tizimda o'zgarishlar yuz berayotganini ko'rsatdi[30]. Mazkur hujjat xotin-qizlar ijtimoiy faolligini qo'llab-quvvatlash, ularning jamiyatdagi o'rnini mustahkamlash, huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilish kafolatlarini kuchaytirish maqsadida olib borilayotgan ishlar samaradorligini yangi bosqichga olib chiqishda dolzarb ahamiyat kasb etdi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasi Mahalla va oilani qo‘llab-quvvatlash vazirligi faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida” 2020 yil 18-fevraldagi PQ-4602-sonli qarori[31] asosida xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlashga doir davlat siyosatining samarali amalga oshirilishini ta‘minlash, ularning huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilish, mamlakat ijtimoiy-siyosiy hayotidagi roli va faolligini oshirish, xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlarini ta‘minlash Vazirlikning asosiy vazifalaridan biri etib belgilandi.

Xotin-qizlarning jamiyat hayotidagi o‘rni va nufuzini oshirish, ularga yangi imkoniyatlar yaratish maqsadida Respublika Xotin-qizlar jamoatchilik kengashlari tashkil etildi. Joylardagi Xotin-qizlar kengashlari faoliyatiga esa hokimlarning ushbu masalalar bo‘yicha maslahatchilari rahbarlik qilib kelishdi. Prezident xotin-qizlar kengashini tuzish taklifini ilgari surar ekan, jamiyat turmush darajasining oshishi aynan ayollarga bog‘liq ekanini aniq ko‘rsatib o‘tdi[32]. O‘zbekiston Respublikasi Mahalla va oilani qo‘llab-quvvatlash vazirligining hududiy bo‘linmalari boshliqlarining birinchi o‘rinbosarlari – xotin-qizlar jamoatchilik kengashlari raislari etib belgilandi.

6 - bosqichda 2022-yil 1-mart kuni bo‘lib o‘tgan Prezident Sh.Mirziyoyev raisligida xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlash tizimini yangi bosqichga ko‘tarish va ayollarning jamiyatdagi o‘rnini yanada yuksaltirishga qaratilgan videoselektorda davlat rahbari xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlash sohasining yangi tizimini belgilab berdi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni asosida O‘zbekiston Respublikasi Oila va xotin-qizlar davlat qo‘mitasi tashkil etildi[33]. Ushbu Farmon asosida O‘zbekiston Respublikasining Bosh Vaziri o‘rinbosari – Oila va xotin-qizlar davlat qo‘mitasi raisi, Qoraqalpog‘iston Respublikasi Vazirlar Kengashi Raisi o‘rinbosari – Oila va xotin-qizlar qo‘mitasi raisi, viloyatlar va Toshkent shahar hokim o‘rinbosarlari - oila va xotin-qizlar boshqarmalari boshliqlari lavozimlari, tuman (shahar) hokim o‘rinbosarlari – oila va xotin-qizlar bo‘limlari boshliqlari lavozimlari joriy etilib, qo‘mita faoliyatida boshqaruv tizimi takomillashtirildi, qo‘mitaning hududiy bo‘linmalariga alohida shtat birliklari ajratildi. Yangi qo‘mita Xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasi hamda “Ayollar daftari” jamg‘armasini o‘zi boshqarishi belgilandi.

7-bosqichda 2022-yil 21-dekabr kuni O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni asosida Oila va xotin-qizlar qo‘mitasi Kambag‘allikni qisqartirish va bandlik vazirligi bo‘ysinuviga o‘tkazildi[34].

8-bosqich - 2023-yil 21-dekabr kuni O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni asosida Oila va xotin-qizlar qo‘mitasi bo‘ysinuvi Kambag‘allikni qisqartirish va bandlik vazirligidan Vazirlar Mahkamasiga o‘tkazildi[35]. 2024-yil 21-noyabrdan Qo‘mitaga Bosh vazir o‘rinbosari Zulayho Mahkamova rahbarlik qilib kelmoqda[36].

Xulosa qilib aytganda, yuqorida qayd etilgan xotin-qizlar qo‘mitasi faoliyatining tarixiy bosqichlari xotin-qizlarning jamiyatdagi roli, huquq va imkoniyatlarini kengaytirish hamda manfaatlarini ta‘minlashga qaratilgan keng qamrovli sa‘y-harakatlarni ko‘rsatadi. O‘zbekistonda xotin-qizlar qo‘mitasi jamoat tashkilotidan davlat qo‘mitasi tizimiga o‘tib o‘tdi. Yuqorida qayd etilgan har bir bosqichda davlat xotin-qizlar siyosatini yanada samaraliroq amalga oshirish yo‘llarini izlash va institutsional o‘zgarishlar amalga oshirilgan. Yangi O‘zbekiston davrida xotin-qizlar siyosatining yangi bosqichga o‘tishi ayollar huquqlarini himoya qilish va ularning davlat boshqaruvidagi o‘rni va rolini kuchaytirish bo‘yicha keng qamrovli chora-tadbirlar bilan namoyon bo‘ldi.

Iqtiboslar/Сноски/References:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлис Сенатининг йиғирманчи ялпи мажлисидаги нутқи. 21.06.2019// <https://president.uz/uz/lists/view/2692>
2. O‘zbekiston xotin-qizlar qo‘mitasi joriy arxivi, 2012-yil ma‘lumotlari.
3. O‘zbekiston xotin-qizlar qo‘mitasi joriy arxivi, 2012-yil ma‘lumotlari; Тошкент шаҳар хотин-қизлар қўмитасининг ҳисоботи - сайлов конференцияси ҳужжатлари тўплами. – Тошкент, 2012. – Б 24

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasining davlat va ijtimoiy qurilishida xotin-qizlarning rolini oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 1995 yil 2 martdagi № PF-1084 Farmoni// <https://lex.uz/ru/docs/181343?otherlang=1>; 1998 yil qabul qilingan “O‘zbekiston Respublikasida xotin-qizlar ahvolini yaxshilash bo‘yicha milliy harakat dasturi”, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Xotin-qizlarning ijtimoiy muhofazasini kuchaytirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi 1999 yil 17 martdagi № PF-2246 Farmoni// <https://lex.uz/docs/212762?twolang=true>; O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “O‘ta zararli va o‘ta og‘ir mehnat sharoitlarida ishlayotgan ayollarning daromadiga imtiyozli soliq solish to‘g‘risida”gi 1999 yil 17 martdagi № 117 sonli Qarori// <https://www.lex.uz/ru/docs/279136?twolang=true>; O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining “Xotin-qizlarga qo‘shimcha imtiyozlar to‘g‘risida”gi 1999 yil 14 apreldagi №760-1 sonli Qonuni// <https://lex.uz/docs/10550>; 2004 yil 25 maydagi “O‘zbekiston Xotin-qizlar qo‘mitasi faoliyatini qo‘llab-quvvatlash borasidagi qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PF-3434-sonli Farmon//<https://lex.uz/ru/docs/214651>; 2004 yil 29 iyundagi Vazirlar Mahkamasining “O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2004 yil 25 maydagi “O‘zbekiston Xotin-qizlar qo‘mitasi faoliyatini qo‘llab-quvvatlash borasidagi qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida” PF-3434-sonli Farmoni ijrosini ta‘minlash chora-tadbirlari dasturi to‘g‘risida”gi 299-son qarori//<https://lex.uz/ru/docs/337355>

5. O‘z MA. M-69-jamg‘arma, 1-ro‘yxat, 88-ish, 53-varaq.

6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasining davlat va ijtimoiy qurilishida xotin-qizlarning rolini oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PF-1084-son Farmoni, 02.03.1995// <https://lex.uz/docs/-181343>

7. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Qoraqalpog‘iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, respublika viloyatlari, shaharlari va tumanlari hokimliklari apparatida ayollar masalalari bo‘yicha ishchi organlar tuzilmasi to‘g‘risida” gi 86-son qarori, 14.03.1995//<https://lex.uz/uz/docs/-938244>

8. O‘zMA.M-37-jamg‘arma, 1-ro‘yxat, 1310-ish, 16-21-varaqlar.

9. <http://old.lex.uz/docs/181343>

10. O‘z MA. M-37- jamg‘arma, 1-ro‘yxat, 2023-ish, 20-26-varaqlar.

11. Qarang: Radjabova S. Xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlashga oid davlat siyosati (ilk odimlar). International scientific journal «MODERN SCIENCE AND RESEARCH» VOLUME 2 / ISSUE 6 / UIF:8.2 / MODERNSCIEN//file:///C:/Users/User/Downloads/010%20(1).pdf;O‘sha muallif. Surxondaryo viloyatida xotin-qizlar mavqeining ijtimoiy jihatdan mustahkamlanishi va uning dastlabki natijalari// <https://jurnal.tamaddunnuri.uz/index.php/tmj/article/view/333/192#:~:text=%E2%80%9CNazokat%E2%80%9D%20gazetasining%20barcha%20sonlarida%20xotin%2Dqizlar%20va%20ularning,tizimi%2C%20tibbiyot%20va%20boshqa%20sohalaridagi%20faoliyati%2C%20shu>

12. O‘z MA. M-37 jamg‘arma, 1-ro‘yxat, 1310-ish, 16-21-varaq.

13. O‘z MA. M-37 jamg‘arma, 1-ro‘yxat, 1310-ish, 12-13-varaq.

14. O‘z MA. M-170- jamg‘arma, 1-ro‘yxat, 69-ish, 61-varaq.

15. O‘zMA.M-37-jamg‘arma, 1-ro‘yxat, 1310-ish, 16-21-varaqlar.

16. O‘zMA.M-37-jamg‘arma, 1-ro‘yxat, 1310-ish, 12-13-varaqlar.

17. Islom Karimov. Tinchlik va xavfsizligimiz o‘z kuch-qudratimizga hamjihatligimiz va qat’iy irodamizga bog‘liq. – Toshkent: O‘zbekiston, 2004. – B. 154// https://n.ziyouz.com/books/president_asarlari/Isлом%20Karimov.%20Asarlar.%2012-jild.%20Tinchlik%20va%20xavfsizligimiz%20o‘z%20kuch-qudratimizga%20hamjihatligimiz%20va%20qat’iy%20irodamizga%20bog‘liq.pdf

18. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston xotin-qizlar qo‘mitasi faoliyatini qo‘llab-quvvatlash borasidagi qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi Farmoni, 25.05.2004 yildagi PF-3434-son// <https://lex.uz/docs/214651> Murojaat sanasi: 26.09.2023

19. <https://lex.uz/docs/-214651>

20. 2010-2016-yillarda O'zbekiston Kasaba uyushmalari Federatsiyasi kengashi raisi vazifasida ishlagan. Keyinchalik, 2016-2019-yillarda O'zbekiston Respublikasi Bosh vaziri o'rinbosari va O'zbekiston Xotin-qizlar qo'mitasi raisi lavozimlarida faoliyat ko'rsatgan. 2019-yil 20-iyunda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan Oliy Majlis Senatining a'zosi sifatida tayinlandi va 21-iyun kuni Senat raisi etib saylandi. U O'zbekiston tarixida Senat raisi bo'lgan birinchi ayol hisoblanadi. Mehnat faoliyati davomida u o'z fidokorona xizmatlari uchun "Mehnat shuhrati" ordeni va "Shuhrat" medali bilan taqdirlangan//https://uz.wikipedia.org/wiki/Tanzila_Norboyeva.

21. Islom Karimov. Tinchlik va xavfsizligimiz o'z kuch-qudratimizga hamjihatligimiz va qat'iy irodamizga bog'liq. – Toshkent: O'zbekiston, 2004. – B. 220-226// https://n.ziyouz.com/books/president_ asarlari/Islom%20Karimov.%20Asarlar.%2012-jild.%20Tinchlik%20va%20xavfsizligimiz%20o'z%20kuch-qudratimizga%20hamjihatligimiz%20va%20qat'iy%20irodamizga%20bog'liq.pdf.

22. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 29 июндаги "Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2004 йил 25 майдаги "Ўзбекистон хотин-қизлар қўмитаси фаолиятини қўллаб-қувватлаш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида" ПФ-3434-сонли Фармони ижросини таъминлаш чора-тадбирлари дастури тўғрисида"ги 299-сон қарори//<https://lex.uz/acts/337355>; Xotin-qizlar o'rtasida diniy-ekstremistik g'oyalar tarqalishining oldini olish va diniy vaziyatni sog'lomlashtirish bo'yicha Vazirlar Mahkamasining 195-son bayoni// O'z MA. M-170- jamg'arma, 1-ro'yxat, 179-ish, 185-varaq.

23. O'z MA. M-170- jamg'arma, 1-ro'yxat, 179-ish, 184-varaq

24. O'z MA. M-170- jamg'arma, 1-ro'yxat, 179-ish, 180-182-varaq

25. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 78-sessiyasidagi nutqidan. 19.09.2023// <https://president.uz/oz/lists/view/6679>.

26. Qarang: O'zbekiston Prezidenti ayollarni bayram bilan tabrikladi. 07.03.2023// <https://president.uz/oz/lists/view/6014>

27. Xotin-qizlar qo'mitasi tarixi//<https://gov.uz/oz/wcu/sections/view/9551>

28. O'zMA.M-170-jamg'arma, 1-ro'yxat, 208-ish, 85-varaq; O'zMA.M-170-jamg'arma, 1-ro'yxat, 220-ish, 77-varaq.

29. O'zbekiston Respublikasining 2019 yil 2 sentyabrdagi "Xotin-qizlarni tazyiqlar va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi O'RQ -561-son Qonuni // <https://www.lex.uz/docs/4494709>

30. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Jamiyatda ijtimoiy-ma'naviy muhitni sog'lomlashtirish, mahalla institutini yanada qo'llab-quvvatlash hamda oila va xotin-qizlar bilan ishlash tizimini yangi darajaga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida" PF-5938-son Farmoni, 18.02.2020 yil// <https://lex.uz/uz/docs/-4740345?ONDATE=13.01.2025>

31. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Jamiyatda ijtimoiy-ma'naviy muhitni sog'lomlashtirish, mahalla institutini yanada qo'llab-quvvatlash hamda oila va xotin-qizlar bilan ishlash tizimini yangi darajaga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida" PF-5938-son Farmoni, 18.02.2020 yil// <https://lex.uz/uz/docs/-4740345?ONDATE=13.01.2025>

32. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Mahalla va oilani qo'llab-quvvatlash vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida" PQ-4602-son qarori, 18.02.2020 yil//<https://lex.uz/uz/docs/-4740335?ONDATE=09.12.2025%2000>

33. 2020-yil 14-avgust O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrida hamda tuman (shahar)larda xotin-qizlar jamoatchilik kengashlarini tashkil etish to'g'risida"gi 486-son-qarori // <https://www.lex.uz/acts/4948445>

34. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yangi O'zbekiston ma'muriy islohotlarini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" PF-269-son Farmoni, 21.12.2022 yil// <https://lex.uz/uz/docs/6324756>

35. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Oila va xotin-qizlar qo‘mitasining faoliyatini takomillashtirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida” PF-208-son Farmoni, 21.12.2023 yil//<https://lex.uz/docs/6704824>; O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Oilalarni mustahkamlash va xotin-qizlarning faolligini oshirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida” PQ-401-son qarori, 21.12.2023 yil//<https://lex.uz/uz/docs/-6704819>
36. Xotin-qizlar qo‘mitasi tarixi//<https://gov.uz/oz/wcu/sections/view/9551>

ЎТМИШГА НАЗАР

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
LOOK TO THE PAST

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000